

Sinds het toeslagenschandaal zit de burger vaker aan tafel en er is meer oog voor wat die nodig heeft, ziet voorzitter Fatma Koşer Kaya van de Landelijke Cliëntenraad (LCR). Maar daarmee zijn we er volgens haar nog niet: "Nu is het tijd om de burger meer grip op zijn leven te geven."

VOORZITTER LANDELIJKE CLIËNTENRAAD FATMA KOŞER KAYA:

'Kansen creëer je door grip te geven'

Met een zekere gretigheid doet Fatma Koşer Kaya haar werk voor de Landelijke Cliëntenraad. In anderhalf jaar tijd verdubbelde het team van het bureau van de LCR tot vijftien medewerkers. "We moeten samen kunnen rennen!", zegt ze enthousiast. "De LCR heeft een team dat met hart en ziel werkt. We geven gevraagd en ongevraagd advies, nemen aan allerlei commissies deel, geven signalen af en agenderen." Dan kritisch: "We vertegenwoordigen mensen die op de een of andere manier financieel van de overheid afhankelijk zijn. Daarom is het belangrijk dat we als belangenbehartiger steviger verankerd en gefaciliteerd worden."

Zeven miljoen

Sinds november 2022 is Koşer Kaya benoemd tot voorzitter van de Landelijke Cliëntenraad. Als onafhankelijk overleg- en adviesorgaan van de landelijke overheid bestaat de LCR 22 jaar. De raad vertegenwoordigt iedereen die voor zijn bestaanszekerheid afhankelijk is van de overheid: mensen met een uitkering, pensioen of (financiële) ondersteuning van de

overheid. De raad laat de stem van deze zeven miljoen mensen horen aan beleidsmakers en uitvoerders. "Als LCR maken we een vertaalslag in het ingewikkelde stelsel en kijken we door het hele stelsel heen."

Schaarste is veel breder dan je huur of boodschappen kunnen betalen

De LCR bestaat uit dertien organisaties, waarvan de raadsleden vijf keer per jaar samenkomen. Daarbij horen onder andere vakbond CNV en FNV,

maar ook Ieder(in), een netwerk voor mensen met een beperking en chronisch zieken, Mind voor mensen met een psychische kwetsbaarheid, ouderenbonden, migrantenorganisaties en afgevaardigden van de centrale cliëntenraden van UWV, SVB en vertegenwoordigers van de vier grote steden.

Jongvolwassenen

"Onze allerbelangrijkste rol? Een stem aan burgers geven", zegt Koşer Kaya stellig. "Daarvoor hebben we met alle organisaties heel veel kennis en knowhow in huis, een sterke bodem waarop je kunt bouwen voor de burger. We willen de Landelijke Cliëntenraad zo versterken dat mensen weten: dáár moeten we zijn als het om het burgerperspectief

Fatma Koşer Kaya:

Voorzitter Landelijke Cliëntenraad (LCR), was eerder Tweede Kamerlid (D66), wethouder en arbeidsrechtjurist FNV. Fatma wil burgers meer grip op hun leven laten ervaren door voor hen op te komen en de belangenbehartiging steviger te verankeren.

gaat. Achter de schermen bereiden we burgers ook heel goed voor om uit te kunnen leggen waarom zij aan tafel zitten.”

Wat zijn enkele wapenfeiten van de LCR, ook voor jeugd en gezin? De Landelijke Cliëntenraad was lid van de Commissie sociaal minimum. Deze gerespecteerde commissie bracht twee rapporten uit en adviseerde om burgers meer bestaanszekerheid te bieden, door onder meer het minimumloon, de bijstand, de kinderbijslag en het kindgebonden budget te verhogen. “Daarin brachten wij naar voren dat schaarste veel breder is dan je huur of boodschappen kunnen betalen. Het gaat ook over gezondheid, onderwijs, werkvermogen en mee kunnen doen in de maatschappij.”

Ook roert de LCR zich flink als het gaat om jongvolwassenen met een chronische beperking in de Participatiewet. De raad gaf vorig jaar advies aan de Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel (Octas). “Deze jonge mensen hebben een duurzame beperking, maar geen duurzame voorziening. Als je hun perspectief wilt geven en wilt dat ze volwaardig mee kunnen doen, dan weet je dat ze niet in de Participatiewet horen.” De LCR schat in dat het hier gaat om tussen de 60.000 en 80.000 jonge mensen. Als ze ertoe in staat zijn, werken ze (een aantal uur) en zijn ze voor de rest afhankelijk van de bijstand. Zodra ze bijvoorbeeld gaan samenwonen, valt hun bijstand en daarmee hun financiële zelfstandigheid en keuzevrijheid weg.

Atypisch

Koşer Kaya is net als de andere geïnterviewden in deze Omwenteling een ‘waarom-vrager’. Nieuwsgierig naar

waarom systemen op een bepaalde manier zijn ingericht. “Ik ben een atypische bestuurder. Als ik ergens kom ga ik eerst observeren en me verwonderen. Dan word ik nieuwsgierig, ga ik me verdiepen en begint mijn zoektocht naar het goede.” Koşer Kaya was jurist, arbeidsrechtadvocaat, politicus, wethouder en is nu belangenbehartiger. Het is haar sterke rechtvaardigheidsgevoel dat haar in al haar functies drijft, vertelt ze. “Dat zit in mijn persoonlijkheid,

mijn ouders waren ook zo. Naastenvriende is er bij ons wel ingepeperd.”

Samen met de raad en het bureau van de LCR strijdt ze ervoor om wetten en regels in ons land eerlijk, eenvoudig en duurzaam te maken. Koşer Kaya: “Daarvoor moet je als overheid de burger niet alleen betrekken als het misgaat, maar in de hele cyclus van begin tot eind, dus bij plannen om wetten te maken tot aan de evaluatie. Gelukkig zitten we

in een fase waarin burgers vaker aan tafel zitten en kijken we meer naar wat zij nodig hebben. Maar het gaat er ook om dat ze gelijkwaardig aan tafel zitten en om wat er met hun inbreng gebeurt. Daarom zie ik het werk van de LCR ook als een vak, een ambacht, om dat voor elkaar te krijgen.”

Kansen

Welke kansen zijn er volgens Koşer Kaya om iets aan de schaarste van burgers te doen? “Mijn kernboodschap is: mensen met meer grip op hun leven kunnen beter omgaan met schaarste en ervaren meer geluk. Grip is het sleutelwoord. Dat heeft ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid gezegd in een onderzoek. Daar moet je in het stelsel naar streven, want nu ervaren mensen dit niet. Het stelsel van voorzieningen hoort er te zijn om mensen te helpen en grip op hun leven te geven. Dat gebeurt niet als je een burger met een probleem koste wat kost in dat stelsel wilt duwen en geen ruimte creëert”, zegt ze gepassioneerd.

Het stelsel hoort er te zijn om mensen grip op hun leven te geven

“Er zijn regels gemaakt om mensen te ondersteunen als ze geen inkomens hebben. Als die regels niet meer werken, moeten we het op een andere manier doen. Door aan de knoppen te draaien, te verbeteren of ruimte te creëren, maar niet door weg te kijken. En als mensen in de problemen komen, heb je als

uitvoerder de taak om te kijken wat ooit de bedoeling is geweest. Daarom moet je de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur toepassen: bedenk elke keer weer dat je met een mens te maken hebt en betrek de omstandigheden erbij.”

Het stelsel is nu ingericht om misbruik te voorkomen

Slimmer inrichten

“Kansen creëer je op het moment dat je mensen de juiste ondersteuning geeft. Ik zeg niet dat de wereld maakbaar is, maar heel veel mensen snakken naar houvast. Aan wie we meer invloed op hun bestaan kunnen geven? Die jonge mensen die niet in de Participatiewet thuis horen, maar ook mensen in de WIA, de Wet werken en inkomen naar arbeidsvermogen. Erken dat zij altijd behoefte blijven hebben aan goede regelingen.”

Ze vervolgt: “We kunnen het stelsel slimmer inrichten. Nu is het zo ingericht om dat minimale percentage dat misbruik maakt, te voorkomen. Laten we kijken naar wat op een snellere en praktische manier zou kunnen werken. Daarbij is vereenvoudigen niet een doel op zich, maar we kunnen wel kritisch kijken waarom we iets doen.”

Ze geeft een voorbeeld waar de LCR zich al een tijd kwaad over maakt: de vrijwilligersvergoeding. “Die vergoeding kunnen mensen ontvangen als zij vrijwilligerswerk verrichten. Daar geldt een vrijgesteld bedrag voor. Kom je daar net boven, dan moet

je alles terugbetalen. Gemeenten kunnen dat regelen, maar dan nog, als zij dat goed doen, dan klopt de Belastingdienst aan omdat vervolgens het hele bedrag aan vrijwilligersvergoeding als inkomsten wordt gezien. Waarom laten we dat niet aan de gemeenten over om dat te regelen? En dan niet de hele uitkering, maar de te veel ontvangen bijstand terug laten vorderen? Maak het eenvoudiger en werkbaarder, en creëer zekerheid en veiligheid voor mensen.”

Zoals gezegd bestaat de Landelijke Cliëntenraad uit dertien verschillende organisaties. Hoe maken ze samen een vuist voor de burgers die ze vertegenwoordigen? “We zijn aan het onderzoeken hoe we burgerparticipatie nog meer kunnen versterken. Door optimaal gebruik te maken van elkaars kennis en kunde. En met onze werkgroepen waarin we de verdieping in kunnen. Als voorzitter juich ik dat toe, zodat we daar snel op kunnen acteren. Zoals we doen met onze acties ‘Moe van armoede’ of ‘Harde grens’ op de site ‘Hetgaatovermij.org’, waarin we mensen oproepen hun stem te laten horen.”

Vakmensen

Ook vakmensen die dagelijks werken met jeugd en gezin kunnen bijdragen aan de doelstelling van de LCR, vindt de voorzitter. “Zij kunnen signalen bij ons aanleveren. Het is heel belangrijk dat mensen die met hun poten in de modder staan hun verhaal ergens

kunnen neerleggen. Dat is nog niet altijd vanzelfsprekend. Als organisaties die de burger vertegenwoordigen kunnen we dan de handen ineen slaan. Daarnaast kunnen vakmensen ook aan hun eigen tafel kijken welk probleem ze al kunnen wegnemen. Als je weet waar je wilt komen, vraag je dan af wat ervoor nodig is om daar steeds een stukje dichterbij te komen. Je kunt niet alles meteen oplossen, als je maar weet dat je met elkaar ergens naartoe werkt.”

We willen optimaal gebruikmaken van elkaars kennis en kunde

Glans

Wat is het ultieme doel van de LCR? Fatma Koşer Kaya tot slot: “De LCR moet dé organisatie zijn waar zowel de politiek als uitvoerders, ministeries en vooral burgers terecht kunnen met de vraag hoe mensen mee kunnen doen.” Dan verschijnt er een grote glimlach op haar gezicht: “Als de politiek iets gaat doen met wat wij in de Commissie sociaal minimum hebben aangegeven, dan kunnen we iets veranderen, samen met mensen die financieel afhankelijk zijn van de overheid. Onze strijd gaat door. Gelukkig maar, want het leven glanst ook als je af en toe strijd hebt!”

De lees-, luister- en kijktips van Fatma Koşer Kaya

- Boek van Ellen Pasman ‘Kafka in de rechtstaat’.
- YouTube-documentaire van Pim Giel ‘Er is genoeg’.
- Alle podcasts van De Correspondent.